

Národne stvari.

Stranka posredovanja.

Ako hočeš narod popolnoma zatreti, udari s sekiro na steblo njegovih šol, izrini mu tam njegov jezik, vpeljaj ptujega in prepričaj se bodeš, da v kratkem času boš svoj namen dosegel.

Iz Mühlfeldovega govora v reichsratu leta 1861.

„Gospodje grof Barbo, vitez Gariboldi, baron Zois in Trpinec so se sešli in porazgovorili, da ne bodo več z narodnjaki glasovali, ampak večidel z vlado z namerom posredovanja med poslanci velikega posestva in izvoljenimi kmečkih sosesk in mest.“ Tako je pisal pred nekoliko časom neki možic „Gr. Tagespošti“ iz Ljubljane, ker potreboval je ravno nekaj „kebrov“; ker za zlodja ni moč nič novega v Ljubljani vloviti, zato si bomo eno debelo zmislili, — pozneje, ko bo treba to preklicati, bo spet nekaj vrstic, in sopet bo honorara (nekaj grošev).

Ako človek poprej omenjene poslance le enmalo pozna, moral se je rahljati, kajti videl je na prvi mah, da je to ena tistih tendencijoznih novic, preračunanih na to, da občo pozornost prebudé — „Sensationsnachrichten“ — ktere je posebno „Neue freche Presse“ po telegramih in dopisih na dnevni red spravila. Ne bilo bi vredno, s tem se dalje pečati, ako bi bila ta novica samo v „Tagespošti“ ostala, kajti mož, ki jo je zlegel, ni se zmotil, ker probudila je občo senzacijo in prešla v vse druge nam protilne listove in tudi v nektere slovanske, kakor med ostalimi v hrvaške „Nar. novine.“ Ko so „Novice“ to senzacionalno raco za kljun zgrabile in jo za prosto laž proglasile, mož je, kakor je bilo lahko prevideti, svoj dementi v „Tagespošto“ napisal v nekaki šantovi obliki, kajti z farizejskim ihtenjem pristavlja, da „Novice“ vsakemu pomirjenju naravnost most podirajo in da iz „Mittelpartei“ ne bo nič.

Ko bi bil mož namesti omenjenih odločenih narodnih imen, na priliko, gosp. pl. Langerja, dr. Suppana ali pl. Wurzbacha omenil, lahko bi bil človek mislil, da se „Tagespošta“ pripravlja postati organ ljubljanskih „Girondistov“, kakor je nekdanj njen brat „Telegraf“ pisal za znane štajarske avtonomaše.

Pa pustimo šalo na stran in privoščimo s pravim, pomirljivim, krščanskim srcem teh par južin, ki si jih je naš vrli dopisnik z „Mittelpartei-jo“ zaslužil, ker sredi posta ima včasih človek še bolji tek, kakor sredi pusta. Spravimo se pa na predmet sam in vprašajmo kakor miroljubni Slovenci: ali je res pri nas mogoče posredovalno stranko napraviti? Mislim, da brez premišljevanja mora vsak poštenjak na kratko odgovoriti, da to bi bil popolnoma „nonsens“, prost humbug, kajti kako se more iz pravniškega obzira o pogodbi govoriti, če ni na eni strani nobenega prava, na drugi pa še več ko vse?!

Zakaj se imenujejo poslanci slovenskega naroda „narodna stranka“, ultraslovenci, okoli česar se vse to vrtili?

Več ali manj gotovo okoli Bleiweisovega predloga zavoljo vpeljave našega jezika: „um den unglückseligen Sprachenstreit“ pravijo naši miroljubivi, sentimentalni sovražniki. Ta nesrečna pravda zavoljo jezika „unglückseliger Sprachenstreit“ velja samo za nas Slovane, kadar je nam treba košček pravic dati, pri Šleswig-Holsteincih, katerih je za pol milijona manj od nas Slovencev, pa ni bilo nobenega govora o „unglückseligen Sprachenstreit-u“; bili so večni nesrečni dvojčeki (ewige Schmerzenskinder) vseh Nemcev tega sveta. Zadnjih 20 let nisi mogel za pravega Nemca

veljati, ako nisi saj pri vsakem drugem stavku nekoliko Dancev v salati pohrustal. Ko bi mi imeli ta denar, ki se je potratil zadnjih 30 let zavoljo nesrečnih severnih dvojčekov v vseh nemških časnikih in brošurah, na papir, na črnilo, peresa in tisk, in to zaradi ravno teh pravic, zaradi istega predmeta, zavoljo ravno taiste stvari v vsakej zadevi, zaradi ktere se mi Slovenci še le od l. 1848. in to strašno pohlevno na dan upamo, prav lahko bi si narodno gledišče z opero vred, vseučilišče v zvezi s tehniko v Ljubljani in železnico do Belaka brez vsake podpore napravili. Se ve, da Slovenci in pa Šleswig-Holsteinci, to je vse kaj družega v očeh nemških narodnjakov; za-nje velja princip narodnosti iz tega obzira, kakor ga je najbolje v predzadnjem broji humoristični berlinski „Kladeradatsch“ naznačil: da čvrsto držijo, kar imajo in skušajo si prisvojiti, kar je le mogoče (dass man fest hält, was man hat, und zu kriegen sucht, was man kriegen kann). Se vé, da je to satira na vsako pravo; al kaj se če, ko se v praksi res tako svršuje. — Al to vem, da bi bili mi Slovenci, kar se „Sprachenstreit-a“ tiče, za precej dolgo časa zadovoljni, ako bi dobili enkrat toliko pravic, kolikor jih je vedno imel nemški jezik pod dansko vlado, pod katero so Šleswig-Holsteinci čez 400 let srečno živeli in poleg tega z Danci vred uživali od leta 1848. najsvobodnijo ustavo na kontinentu, ktere jim Prusi saj 50 let ne bodo privoščili.

Toliko za razjasnjenje tega „unglückseligen Sprachenstreit-a“, kteremu smo, se vé da, sami Slovenci krivi in to samo zavoljo tega malenkostnega vzroka, ker še ni nihče v imenu naših 21 poslancev predloga v zboru naredil, na kateri način bi se mi naravnost in najlaglje dali ponemčiti. Ali ni to ironija še na „srednjo stranko“ misliti, ker je Bleiweisov predlog sam po sebi že pod „Mittelpartei-jo“ posebno za vsacega Slovenca, ki na Hrvaškem živi, kjer je že 6 let hrvaški jezik izključivo za vse predmete v vseh nižih, srednjih in viših šolah in ravno tako kot izključivi uradni jezik v vseh uradnih brez izjemke. Srce mora zaboleti vsacega od nas, ki ima še kaj čuti za svoj narod, ko čez Sotlo pride in vidi, da je v njegovi domovini ravno vse narobe, da je bilo vse pisanje po časnikih in govorjenje v zborih bob v steno, da se nismo ne za en sam korak dalje pomeknili, da stojimo še čisto na taistem temelji kakor pod Bachom! Človek zastonj premišluje in si glavo beli, kaj da je naš jezik zagrešil, da je tako dalječ za hrvaškim v javnosti zastal; ali je morebiti manj izobražen, bolj neotesan. Jaz poznam obsežek obeh literatur popolnoma dobro; obe ste skoraj enaki, samo da so si naši bratje zadnjih 6 let nekoliko šolskih knjig več oskrbeli; sicer pa mislim, ako bi bila enkrat naša bibliografija sestavljena, da bi po broji knjig morebiti še svoje sorodne sosede prekosili. Toraj, ako nikjer drugod, bi človek lahko vprašal zavoljo pravic teh dveh bratovskih jezikov:

Graf Orindur,

Erkläret mir diesen Zwiespalt der Natur!

Tu bi bilo vsako kvašenje o posredovalni stranki, o pomirjenji zdraženih strasti itd. le maskiranje izdajstva na narodu, ker posredovati se more le med političkimi strankami, ne pa tam, ko se združeni vsi narodni poslanci borijo za obstanek svojega naroda, da popolnoma ne izgine, da ne bi enkrat postal njegov jezik zanimiv predmet s keltiškim vred le za učene jezikoslovce.

Da to niso prazne fraze, temuč žalostne resnice, to nam priča Koroška, ki je bila še ne pred 350 leti glava Slovenije, Celovec čisto slovensko mesto, kjer so vojvodi pri nastopu vlade slovenski prisegali; dan-

danes je Celovec tako nemšk kot Solnograd in v deželi smo že na piclo tretjino reducirani. Gospod K., profesor povestnice v Zagrebu, mi je neko staro knjižico pokazal (natisnjeno leta 1808), kjer neki avstrijski general po imenu Polak svoje dogodke iz francozkih vojská pripoveduje; med ostalim opisuje tudi Maribor in pravi, da je snažno mestice, da ima lepo okolico, sladko vince, lepa dekleta; dodaja pa na koncu to-le: Vse bi bilo lepo, samo da bi se mogel človek z ljudmi laglje razumeti, ker govorijo vsi le slovenski (windisch) in nemškemu je malokdo kos! To je bilo v začetku tega stoletja. Dan današnji je pa Maribor skoraj čisto nemško mesto, in k temu gnjezdo najbolj zakletih sovražnikov slovenstva, kakor so renegatje povsod! Bral sem v „Grenzboten“ *) leta 1859 jako zanimiv dopis iz južne Štajarske, kjer nekdo matematično dokazuje, kako lepo na Slovenskem germanizacija napreduje, kako da se nemška meja za vsak zarod (to je 30 let) dalje za eno miljo pomakne, in po imenu našteva vsa po francozkih vojskah do danes ponemčena sela. Pisatelj prav lepo in včasih še humoristično opisuje, kako gre vse to najvspešneje po šolah, kakošno mešanico iz obeh jezikov od konca narod govori, da do čiste (!) nemščine pride.

V očigled takih neovrgljivih dokazov, v očigled tega, da nam je več kot polovica našega naroda na Koroškem in Štajarskem že ponemčena, nam se drznejo z nepopisljivo nesramnostjo možje trditi, da so tudi oni „dobri“ narodnjaki, da so to le laži, da nas misli kdo na svetu ponemčiti; v tem hipu pa zoper vpeljavajo našega jezika glasujejo, kterege nihče od njih ne zna. To je res, da to ne gre na enkrat in da se germanizacija v dvajsetih letih čisto malo pozna; taka čarobnija tū ni mogoča, da bi se kot Slovenci še zvečer vlegli, in drugo jutro kot Nemci vstali. Al tudi to je resnica, ko bi bili dalje še tako smrčali, kakor do leta 1848, matematiško gotovo v 200—300 letih slovenskega naroda ne bi bilo več na svetu. Naši protilniki s svojim trdenjem, da nas ne misli nihče ponemčiti, zdé se mi, kakor naš narod iz turških vojská pripoveduje, da je sém ter tje janičar kristjana zgrabil za lase in mu z handžarom v desnici toliko časa vpil: „brate ne boj se! brate ne boj se!“ da je bila glava sek!

Kadar gre za obstanek naroda, naj je velik ali majhen, ne sme biti nobene stranke, nobenega deljenja med narodnjaki, nobenega posredovanja, nobene „Mittelpartei-e“. Med nebrojnimi drugimi izgledi videli smo leta 1814., ko je šlo za eksistencijo Francozke, ko se je že med diplomati govorilo, jo tako razdeliti kot Poljsko, da je stopil vés narod na noge kot en mož, da so najzakleteji republikanci, kakor Carnot, se sopot Napoleonu v službo ponudili, samo da narod pogina rešijo.

Ko bo naš jezik zadobil po ravnopravnosti mu pripadajoče pravice v šolah in uradnijah, ko bo národno vprašanje pri nas „ein überwundener Standpunkt“, takrat razdelili se bomo sami po sebi, kakor povsod v politiške stranke: konservatilce, liberalce, radikalce itd. in prišle bodo med temi tudi „Mittelpartei-e“ na dnevni red. Zdaj bi bile pa take stranke popolnoma nesmisel, ker ne zahtevamo niti posebnega ministertva, niti posebnega kancelarja, niti ne jahamo na posebnem državnem pravu. Držimo se pa čvrsto besedi, ktere je slavni grof Štefan Szechény leta 1826. v Požunu v zboru svojim sorodnjakom v glavo vpilil in

kterih so se Magjari do danes s takim vspehom držali, namreč teh: Pomislite, ako narodnost enkrat izgubite, da je nikdar več nazaj ne dobite; ako se vam pa svoboda tudi desetkrat vzame, more vam jo vsak trenutek ugoden slučaj povrniti!

Dr. V. Zarnik.

Slovensko slovstvo.

Rusko-slovenska čitanka.

Naznanja se nam, da se tiska v Budišimu rusko-slovenska čitanka, to je, knjiga, iz ktere se bodo Slovenci lahko brez učitelja v kratkem času ruskega jezika naučili. Ta knjiga obsega kratko prisposodno rusko-slovensko slovnico (na 32 stranéh), berilo rusko-slovensko in pa slovarček, v katerem so zaznamovane vse besede, ki po ruski kaj družega pomenijo, kakor po slovenski. Berilni del je tako vredjen, da bo na nekoliko stranéh slovenska vrsta pod rusko, to je, slovenska prestava precej pod ruskim tekstom. Drugi pa bo imel na levi strani ruski tekst, na desni pa slovensko prestavo. Temu delu bodo vvrstena nektera trgovska pisma, ker namenjena je ta knjiga vsaki vrsti ljudi. Na koncu bodo navedene tudi ruske mere, vage in denarji v primeri naših mér, vag in denarjev. Knjiga bo obsegala kakih 8 tiskanih pol in bo v formatu osmerke. Cena bo, kar le mogoče, nizka. Domorodec, ki je že pred dvema letoma misel sprožil, tako knjigo za Slovence izdati in ki se je od takrat za njeno izdanje trudil, in po čegar načrtu je čitanka sestavljena in na čegar stroške se zdaj tiska, je bil napeljan na to misel posebno po važnosti, ktero ruski jezik zdaj v trgovini pa tudi sploh dobiva.

Naznanilo družbe sv. Mohora.

Meseca julija t. l. razpošlje družba sv. Mohora svojim udom sledeče bukve: 1) „Življenje svetnikov in svetnic Božjih“ od dr. J. Rogača (1. zvezka II. polovica 17—18 pól); 2) „Umni vinorejec“ od Fr. Jančarja (6½ pól); 3) „Fabiola ali cerkev v katakombah“ kardinala Wisemana (15½ pól); 4) „Slov. Večernice“ XV. zv. (5 pól); 5) „Poboljšani sosedje ali sadjereja v pogovorih“ od J. Tomšiča (3½ pol) in 6) „Koledarček za l. 1868“ z imenikom vseh družnikov (11—12 pól). — To se naznanja s tem pristavkom, da poteče čas, v katerem se mora še letos v družbo stopiti, že s koncem tekočega meseca; kdor bi se še le meseca junija ali pozneje oglasil, dobil bi za poslani denar samo toliko bukev kakor po bukvarnicah in se ne bo mogel šteti za uda. Vabimo s tem vse čast. Slovence in Slovenke, da se jih do 31. majnika še prav veliko število oglasi.

V Celovcu 1. maja 1867.

Družbin odbor.

Šolske stvari.

Dr. W—o v „Neue fr. Presse“
in pa naravopis v srednjih učilnicah slovenskih.

(Dalje.)

Kar se posebno tiče naravopisa, moramo dr. W—o-u reči, da ni res, kar on trdi, da je vse eno, v katerem koli jeziku se ta nauk začenja: „jener Schüler, welcher ein Thier unter dem slovenischen Namen Zajc kennt, wird beim Vorzeigen desselben in natura oder in der Abbildung sogleich lernen, dass sein Zajc und der vorgeführte Hase identisch sind. Es

*) „Grenzboten“ so bili eden najstarejih in najizvrstnejih nemških tednikov v Lipsiku, vredovala sta ga takrat glasovita pisatelja Julijan Schmidt in Gustav Freytag. Ali še izhaja, in kdo ga zdaj vredeuje, tega ne vem, ker ga že 6 let nisem videl. Pis.